

Varetektsaken

13-27-58 13-01-2010 2 0 0
W-nr.: 2009-26**HÅLOGALAND LAGMANNSRETT****KJENNELSE**

Avsagt: 12.01.2010 HNi

Saksnr.: 09-196757SAK-HALO

Dommere:

Lagdommer	Helge Nilsen
Lagdommer	Stig-Ole Haug
Lagdommer	Aksel-Bernhard Berggren

Ankende part

Verdens Gang AS

Advokat Cato Schiøtz

Ingen begrensninger i adgangen til offentlig gjengivelse

KJENNELSE

Saken gjelder offentlighet i rettspleien - knyttet til spørsmål om innsyn i og referat av avgjørelse om varetektsfengsling i sak om mistanke om seksuelle overgrep mot barn.

Salten tingrett avsa 11.11.2009 kjennelse om varetektsfengsling i fire uker i sak om mistanke om seksuelle overgrep mot barn - med slik slutning:

1. ..., kan holdes i varetektsfengsel inntil annet blir bestemt av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over 09.12.2009 kl 16.00.
2. ... undergis brev- og besøksforbud i hele perioden.
3. ... kan holdes i full isolasjon i de første 2 - to - ukene av varetektsperioden.

Verdens Gang ved journalist Hans Kringstad henvendte seg 20.11.2009 på telefon til Salten tingrett, med anmodning om å få kjennskap til denne kjennelsen av 11.11.2009 om varetektsfengsling. Dette skjedde et par dager etter at Salten politidistrikt hadde holdt pressekonferanse om saken.

Salten tingrett avsa 20.11.2009 beslutning om "forbud mot offentlig gjengivelse av fengslingskjennelsen ..., dog slik at slutningen med unntak av siktedes navn kan gjengis", og som i sin helhet lød slik:

"Retten legger til grunn at pressen verken etter straffeprosessloven/domstolloven eller etter forskrift om offentlighet i rettspleien har rett til innsyn i fengslingskjennelser inkludert slutningen. Retten kan imidlertid gi slikt innsyn etter en skjønnsmessig vurdering også ut fra et meroffentlig hensyn. Dette fremkommer både i kommentarene til § 8 i forskrift om offentlighet i rettspleien og i den aktuelle juridiske litteratur på området.

Retten har overfor de av mediene som har henvendt seg til retten til nå, besluttet å gi media slutningen i kjennelsen med unntak av siktedes navn ut fra disse hensyn.

Etter kontakt med påtaleleder Heidi Kløkstad i Salten politidistrikt i dag legger retten til grunn at etterforskningsmessige hensyn nå tilsier at siktedes navn ikke gjøres kjent for allmennheten eller pressen. Retten beslutter derfor å nedlegge forbud mot offentlig gjengivelse av fengslingskjennelsen etter domstolloven § 130 1. ledd bokstav b, dog slik at slutningen med unntak av siktedes navn kan gjengis."

Det ble deretter gjort gjentatte henvendelser i e-post fra Verdens Gang ved journalist Hans Kringstad til Salten tingrett og Hålogaland lagmannsrett, om anke over avslag på innsyn i fengslingskjennelsen. Det ble gitt gjentatt veiledning av tingretten om anke, herunder ved brev av 02.12.2009 med frist til 04.12.2009 for retting av anken med videre.

Salten tingrett avsa kjennelse 03.12.2009 kjennelse om fortsatt varetektsfengsling i 12 uker i samme sak - med slik slutning:

1. kan fortsatt holdes i varetektsfengsel inntil annet bestemmes av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over fredag 26.02.2010 klokken 16.00.
2. ... undergis brev- og besøkskontroll i hele fengslingsperioden.
3. Kjennelsens grunner og siktedes navn og fødselsdato i slutningen unntas offentlighet, og det nedlegges forbud mot gjengivelse jf. domstolloven § 130 første ledd bokstav b.

Saken innkom til lagmannsretten 14.12.2009 ved tingrettens oversendelse 09.12.2009 av visse dokumenter i saken, herunder ankeerklæring av 04.12.2009 fra Verdens Gang AS.

Lagmannsretten henvendte seg i brev av 23.12.2009 til påtalemyndigheten og forsvarer, med opplysning om at man kan inngi skriftlig uttalelse om saken, og med anmodning om oversendelse av saksdokumenter fra påtalemyndigheten.

Salten tingrett har ved oversendelsesbrev av 09.12.2009 avgitt uttalelse om saken, og meddelt at den ikke finner grunn til å omgjøre sin beslutning. Uttalelsen gjengis i sin helhet:

"Det vises til vedlagte anke, dok 20 datert 04.12.09 fra advokatfirmaet Schjødt DA på vegne av Verdens gang (VG).

Fredag den 20.11.09 begjærte journalist Hans Kringstad fra VG pr. telefon å få kjennskap til en fengslingskjennelse avsagt av Salten tingrett den 11.11.09. Fengslingskjennelsen av 11.11.09 var en førstegangsfengsling i saken og ble avgjort ved kontorforretning. Bakgrunnen for VGs begjæring var Salten politidistrikts pressekonferanse om saken den 18. eller 19 november. Sorenskriveren i Salten tingrett var ikke til stede den 20.11.09 og vedkommende dommer som hadde tatt stilling til medias henvendelser om fengslingskjennelsen i saken dagen før hadde reist på ferie. Undertegnede dommer besvarte derfor henvendelsen. Kringstad fikk da kjennskap til hele slutningen i kjennelsen unntatt siktede navn i tråd med det som var gitt fra retten til media dagen før. Kringstad insisterte på å få også siktedes navn og undertegnede ga da uttrykk for at en måtte undersøke saken noe nærmere. Kringstad ba om tilbakemelding etter kl 12.00.

Følgende opplysning ble gitt Kringstad;

1. NN, kan holdes i varetektsfengsel inntil annet blir bestemt av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over 09.12.2009 kl 16.00.
2. Han undergis brev- og besøksforbud i hele perioden.
3. Han kan holdes i full isolasjon i de første 2-to- ukene av varetektsperioden.

Siktede var under etterforskning for omfattende seksuelle overgrep mot en rekke mindreårige barn både via kontakt over internett og i direkte kontakt med barn. Forholdene omhandler både video og bilder av en rekke barn. Politiet var den 20.11.09 fortsatt i en meget tidlig fase av etterforskningen og arbeidet med å få oversikt over saken. Verken politiet, forsvarer eller bistandsadvokatene i saken ville på dette tidspunkt opplyse media om navnet på siktede i saken.

Påtaleleder ved Salten politidistrikt opplyste på telefon til undertegnede den 20.11.09 at de var tidlig i etterforskningen og at mange involverte i saken fortsatt ikke var kontaktet av politiet. Hun ga klart uttrykk for at det av hensyn til etterforskningen ikke burde opplyses til media navnet på siktede og at politiet selv ikke ville opplyse om dette til media. Hun ba retten om mulig, holde tilbake siktedes navn overfor media.

Undertegnede dommer traff da den beslutningen som fremgår av dok 5 i saken.

Undertegnede ringte deretter opp samme dag dvs den 20.11.09 ca kl 12.15 Kringstad. Kringstad opplyste da at han hadde anket over at siktedes navn ikke var opplyst ham jfr dok 2 i saken. Kringstad ble da informert om rettens beslutning. Kringstad skrev så et tillegg til anken jfr dok 4.

Tingretten mottok så på e-post den 20.11.09 anken med tillegg fra Hålogaland lagmannsrett jfr dok.

Tingretten skrev deretter en E-post til Kringstad samme dag jfr dok 6. E-posten inneholder begrunnelsen for rettens beslutning, samt noe informasjon om krav til anke, betaling av rettsgebyr med frist til å rette anken til 04.12.09. Retten fant ikke grunn til å omgjøre sin beslutning som følge av anken.

Dok 7, 8, 9, 10, 11, 16, 17, 18 og 19 omhandler e-post kontakt mellom retten og VG vedrørende blant annet den videre saksgang m.h.t til anken og også spørsmålet om VG skulle bruke en prosessfullmektig i saken. Det vises for øvrig til rettens brev av 02.12.09 jfr dok 14.

Retten mottok på faks den 04.12.09 en ny anke fra VG som ble mottatt i posten den 07.12.09. Retten finner heller ikke på bakgrunn av den nye anken å omgjøre sin beslutning jfr dok 5. Det er lite rettspraksis på området. Retten har her støttet seg til Tor Langbachs bok "Straffesaksbehandling i tingretten"s 410-411 og det vises forøvrig til de vurderinger som fremgår også i rettens e-post av 23.11.09 dvs dok 11.

Retten gjør oppmerksom på at siktede fortsatt sitter i varetekt. Tingretten traff den 03.12.09 kjennelse om ytterligere 12 ukers varetekt etter kontorforretning. Slutningen lyder som følgende

1. NN, kan fortsatt holdes i varetektsfengsel inntil annet bestemmes av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over fredag 26.02 2010 klokken 16.00.
2. NN undergis brev- og besøkskontroll i hele fengslingsperioden.
3. Kjennelsens grunner og siktedes navn og fødselsdato i slutningen unntas offentlighet, og det nedlegges forbud mot gjengivelse jf domstolsloven § 130 første ledd bokstav b.

Påtalemyndigheten fikk medhold i begjæringen om fortsatt brev- og besøkskontroll i hele den begjærte fengslingsperioden på 12 uker på grunn av bevisforspillelsesfare. Påtalemyndigheten begjærte at kjennelsen og siktedes navn unntas offentlighet jf domstolsloven § 130, første ledd bokstav b. Retten tok begjæringene til følge.

Offentlighet sikrer allmennhetens mulighet til å føre kontroll med rettens avgjørelser. Om og eventuelt når slikt innsyn skal gis under etterforskning og før saken er endelig avgjort må imidlertid også veies mot andre hensyn.

Det har vist seg i praksis at media også selv opptre aktivt i straffesaker som kan ha offentlighetens interesse. Personer som kan ha tilknytning til siktede og eventuelle fornærmede i saken oppsøkes av media. Det er åpenbart at den type virksomhet i noen saker kan skade/påvirke etterforskningen i en sak spesielt i en tidlig fase. Det vil også i noen saker være slik at det er viktig av hensyn til videre etterforskning også mot andre impliserte mistenkte at navnet på den som fengsles ikke er kjent for flere enn høyst nødvendig.

Retten legger til grunn at det etter en konkret vurdering i denne saken fortsatt er slik at siktedes navn ikke bør gjøres allment kjent og heller ikke for pressen. Det vises her til at det fortsatt er berørte personer som politiet ikke har avhørt i saken og at noen av disse er barn."

Verdens Gang AS ved advokat Cato Schiøtz ved advokat Inger Berg Ørstavik har 04.12.2009 erklært anke mot tingrettens beslutning av 20.11.2009 om offentlighet, og gjør i hovedsak gjeldende:

Tingrettens beslutning om "forbud mot offentlig gjengivelse av fengslingskjennelsen etter domstoloven § 130 1. ledd bokstav b, dog slik at slutningen med unntak av siktedes navn kan gjengis", påankes med dette, jf. domstoloven § 130 annet ledd tredje punktum.

Ankeerklæringen erstatter tidligere brev fra journalist Hans Kringstad, etter at tingretten har gitt frist for retting av anken.

Det gjøres gjeldende at beslutningen om å forby gjengivelse også av fengslingskjennelsens slutning i sin helhet, innebærer uriktig anvendelse av domstolloven § 130 første ledd bokstav b, jf. annet ledd annen setning, og uansett innebærer et uforholdsmessig inngrep i ytringsfriheten, slik at beslutningen ikke kan bli stående. Slutningen i fengslingskjennelsen verken kan eller bør unntas fra offentlighet. Det kreves kun utskrift av fengslingskjennelsens slutning, det vil si tilgang til slutningen i kjennelsen inkludert siktedes navn. Det kreves ikke at beslutningen om unntak fra offentlighet oppheves for fengslingskjennelsens begrunnelse. Det oppføres ikke noen motpart i anken, men legges til grunn at staten ved Justisdepartementet vil kunne bli pålagt sakens omkostninger, se tvisteloven § 20-12 første ledd og Rt-2002-11 og Rt-2002-151. Det overlates til retten å ta stiling til hvorvidt andre berørte bør gis anledning til å uttale seg om anken.

Hovedregelen er at rettsavgjørelser skal kunne gjengis offentlig. Dette følger klart av domstolloven § 124 første ledd. Dette forutsettes også i Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 1, og i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 14 nr. 1. Kildevernutvalget fremhevet i sin utredning at det særlig er to hensyn som begrunner gjennomføringen av offentlighetsprinsippet i norsk rettergang, se NOU 1988:2 side 30. Det er for det første at offentlighet er en forutsetning for en betryggende rettspleie, og for det andre at offentlighet medfører at folk flest blir bedre kjent med rettsregler og hvordan rettspleien fungerer. Betydningen av at norsk rettspleie bygger på offentlighetsprinsippet ble fremhevet i forarbeidet til lov om endringer i rettergangslovene med mer (kildevern og offentlighet i rettspleien), se Ot.prp. nr. 55 for 1997-1998 side 41.

Hovedregelen om offentlighet gjelder også avgjørelser om fengsling. Hensynene bak offentlighetsprinsippet i rettergang gjør seg gjeldende også under veis i saksbehandlingen, og ikke bare etter at dom er avsagt. Dette fremgår av Langbach: Straffesaksbehandling i tingrettene side 410-411.

Retten kan forby at hele eller deler av en rettsavgjørelse herunder fengslingskjennelse gjengis offentlig hvis etterforskningshensyn krever det, jf. domstolloven § 130 første ledd bokstav b. Forbud mot offentlig gjengivelse kan bare treffes når dette er strengt påkrevd, jf. ordlyden at etterforskningshensyn "krever" det. Unntak fra offentlighetsprinsippet må tolkes snevert og ikke gå lenger enn nødvendig, og dette støttes av flere av de konvensjonsbestemmelser Norge er bundet av, se SP artikkel 14 nr. 1 og EMK artikkel 6 nr. 1. Begrensning i offentlighetsprinsippet kan uansett ikke gå lenger enn det hensynet bak den aktuelle unntaksregel rekker, og innskrenkning må alltid vurderes ut fra de konkrete forhold, se Ot.prp. nr. 55 for 1997-1998 side 41.

Tingretten har ved sin beslutning om å gi VG innsyn kun i fengslingskjennelsens slutning i anonymisert form, truffet en beslutning som går lenger enn det som er påkrevd i den aktuelle saken. Det fremgår ikke av tingrettens beslutning hvorfor det er et problem for etterforskingen at siktedes navn på det nåværende tidspunkt gjøres kjent for pressen.

Pressens egne etiske regler inneholder normer for offentliggjøring av personopplysninger i rettssaker. VG risikerer ved overtramp å bli møtt med reaksjoner. Det vil uansett være begrenset hvorvidt siktedes navn kan offentliggjøres i pressen på et tidlig tidspunkt i straffesaker, jf. straffeloven § 247 og § 390. Selv om det kan være begrensning for adgangen til offentliggjøring av siktedes navn i pressen, kan pressens tilgang til navnet likevel være en nødvendig forutsetning for en forsvarlig og grundig pressedekning av straffesaker. Slik pressedekning er en viktig rettssikkerhetsgaranti, også for dem som er under straffeforfølgning.

Det kreves kun innsyn i fengslingskjennelsens slutning inkludert siktedes navn. Det kreves ikke innsyn i fengslingskjennelsens begrunnelse, som kan inneholde opplysninger om etterforskingen og mulige bevis samt navn på fornærmede. Innsyn i slutningen vil altså ikke omfatte opplysninger om pågående etterforskingsskritt eller lignende, og vil heller ikke berøre andre mulige personer i saken.

Konsekvensene av innsyn vil i dette tilfelle være små. Det kreves innsyn i den fullstendige slutningen for pressens arbeid med saken, og ikke for at siktedes navn på det nåværende tidspunkt skal offentliggjøres i media. Det vil derfor kunne aksepteres at VG gis tilgang til kjennelsens slutning, men uten rett til offentlig gjengivelse av siktedes navn, så lenge grunnlaget for denne innskrenkning foreligger.

Tingretten har i dette tilfelle gått for langt i å søke å tilgodese etterforskingshensyn som ikke er nærmere begrunnet, på bekostning av viktige hensyn bak prinsippet om offentlighet i rettergangen. Innsyn i slutningen, men i tilfelle uten rett til offentliggjøring av siktedes navn foreløpig, vil vanskelig kunne ha noen uheldig virkning for etterforskingen av saken.

Tingrettens beslutning harmonerer dårlig med praktiseringen av domstoloven § 130 i andre saker og på andre rettsområder. Pressen kan vanskelig fylle sin rolle som "vakthund" og informasjonsformidler, hvis domstolen griper inn i selve kjernen av referatretten, uten å kunne vise til at saken krever det.

Ankende parts interesse i saken er uendret. Selv om tingretten 03.12.2009 har truffet kjennelse om forlenget varetektfengsling i 12 uker, er den nye på samme måte som den opprinnelige kjennelse om varetektfengsling unntatt offentlighet og offentlig gjengivelse.

Ankesaken om unntak fra offentlighet må avgjøres med utgangspunkt i situasjonen på avgjørelsestidspunktet 20.11.2009, selv om tingretten igjen har besluttet unntak fra

offentlighet. Det har gått over tre uker siden den påankede beslutningen og den første fengslingskjennelsen, og påtalemyndigheten må ha kommet videre i etterforskningen på denne tiden. Det må være en plikt for påtalemyndigheten å innrette etterforskningen slik at offentlighetsprinsippet kan tilfredsstilles så raskt som mulig.

Forbud mot å gjengi slutningen offentlig etter domstoloven § 130 første ledd, innebærer ikke uten videre at slutningen kun kan gjøres tilgjengelig for pressen i anonymisert form. Tvert imot må hovedregelen være at pressen får tilgang til den fullstendige slutningen, og i tilfelle kan pålegges et forbud mot å gjengi siktedes navn i media, se Justisdepartementets rundskriv G-22/2001 om offentlighet i rettspleien punkt 4.5.2. Dette vil bero på en forholdsmessighetsvurdering. Den som får tilgang til rettsavgjørelsen, vil ha ansvar for å omgå dette på en forsvarlig måte. Slutningen i fengslingskjennelsen vil ikke inneholde andre personopplysninger enn siktedes navn. Pressen vil ha ansvar for å gjennomføre sitt arbeid forsvarlig innenfor pressens egne etiske regler, og å utvise stor varsomhet overfor mindreårige berørte i sedelighetssaker. Saken gjelder mulige straffbare forhold av alvorlig karakter, der pressens funksjon som informasjonsformidler som en rettssikkerhetsgaranti er særlig viktig. Unntak fra offentlighet må i alle fall begrense seg til å gjelde offentlig gjengivelse av siktedes navn i media, etter som etterforskningen har pågått i noen tid.

Det er nedlagt slik påstand:

- 1. Prinsipalt: Salten tingretts beslutning av 20. november 2009 endres til en beslutning om delvis forbud mot offentliggjøring, slik at kjennelsens fullstendige slutning gjøres tilgjengelig for den ankende part.*
- 2. Subsidiært: Salten tingretts beslutning av 20. november 2009 endres til en beslutning om delvis forbud mot offentliggjøring, slik at kjennelsens fullstendige slutning gjøres tilgjengelig for den ankende part, men slik at den fullstendige slutningen inntil videre ikke kan bli offentlig gjengitt.*
- 3. I alle tilfelle: Verdens Gang AS tilkjennes saksomkostninger med kroner 20.560 ekskl. mva. med tillegg av lovens rente fra forfall til betaling skjer.*

Påtalemyndigheten har 23.12.2009 oversendt fengslingsbegjæringer, fengslingskjennelser og komplette dokumentlister, vist til siste fengslingsbegjæring og fengslingskjennelse og tingrettens oversendelsesbrev som tiltres, og meddelt at politiet har ingen ytterligere uttalelse i saken. Det er ikke nedlagt påstand, men uttalelsen forstås slik at anken kreves forkastet.

Siktede har 05.01.2010 avgitt uttalelse, og gjør i hovedsak gjeldende:

Salten tingretts beslutning som innebærer at siktedes navn ikke gjøres tilgjengelig for offentligheten, støttes av siktede. Ved offentliggjøring av siktedes navn, kan man risikere at dette tilflyter allmennheten på en slik måte, at ikke bare siktede, men også omhandlede

fornærmede i saken, kan identifiseres. Dette gjelder særlig fornærmede som er i slektskap med siktede. Saken vil bli særdeles belastende ytterligere for dem, hvis siktetes navn blir kjent. Disse fornærmede kan da risikere å bli identifisert, ved at folk ut fra kjennskap om siktede og hans familieforhold, og beskrivelse i pressen, kan slutte seg til at vedkommende har vært utsatt for seksuelle overgrep. Med bakgrunn i dette bør offentliggjøring unnlates, basert på de samme regler som gjelder for spørsmål om lukkede dører. For øvrig støtter siktede tingrettens beslutning og begrunnelse for dette.

Det er ikke nedlagt påstand, men uttalelsen forstås slik at anken kreves forkastet.

Lagmannsretten skal bemerke:

I. Offentlighetsprinsippet

Offentlighetsprinsippet ved domstolsbehandling innebærer for det første møteoffentlighet, at allmennheten som regel kan være til stede under muntlige rettsforhandlinger, for det andre referatadgang, at rettsforhandlinger og rettsavgjørelser som regel kan gjengis offentlig, og for det tredje dokumentinnsyn, at allmennheten etter bestemte regler vil kunne kreve innsyn i eller utskrift av saksdokumenter og rettsavgjørelser. Offentlighetsprinsippet anses som et prosessuelt grunnprinsipp eller hovedtrekk ved rettergangen, i straffesaker og sivile saker, og vil være nedfelt i forskjellige bestemmelser i lov og forskrift om disse tre ulike typer av offentlighet. Det kan vises til fremstillingen i Hov: Rettergang I Sivil- og straffeprosess side 127-135 om offentlighetsprinsippet. Saken foranlediger en kort redegjørelse for hovedreglene om møteoffentlighet, referatadgang og dokumentinnsyn.

II. Nærmere om offentlighetsprinsippet

a) Møteoffentlighet

Rettsmøter er som hovedregel offentlige, det vil si åpne for publikum, jf. domstoloven § 124. Men rettsmøter kan unntaksvis helt eller delvis holdes for lukkede dører, det vil si lukket for publikum, enten fordi loven bestemmer det for sakstypen eller retten bestemmer det i den enkelte saken, jf. domstoloven § 125, § 126, § 127 og § 132.

b) Referatadgang

Rettsforhandlinger og rettsavgjørelser kan som hovedregel gjengis offentlig, det vil si at det gjelder referatadgang, jf. domstoloven § 124. Når det er adgang til offentlig referat, vil dette som regel omfatte retten til å bringe navn på siktede, men pressen vil ofte være tilbakeholdt med å bringe navn, se Andenæs/Myhrer: Norsk straffeprosess side 132.

Men referat av rettsforhandlinger og rettsavgjørelser kan unntaksvis være forbudt eller forbys helt eller delvis, slik at det vil være ingen eller begrenset referatadgang, jf. domstoloven § 128, § 129 og § 130.

Det er forbudt å referere fra forhandlingene i rettsmøte om varetektsfengsling og andre tvangsmidler, jf. domstoloven § 129 første ledd. Retten kan forby at hele eller deler av en rettsavgjørelse (herunder om varetektsfengsling) gjengis offentlig hvis "hensynet til privatlivets fred eller fornærmedes ettermæle krever det" eller "etterforskningshensyn krever at en kjennelse eller beslutning avsagt i en straffesak utenfor hovedforhandling ikke blir offentlig gjengitt", jf. domstoloven § 130 første ledd bokstav a og b.

c) Dokumentinnsyn

Allmennheten har ikke noen alminnelig rett til innsyn i sakens dokumenter under saksforberedelsen for retten eller etter at saken er avsluttet ved retten. Det gjelder likevel nå nokså vidtgående adgang til innsyn i sakens dokumenter i sivile saker (jf. tvisteloven §§ 14-2 til 14-5), og fortsatt nokså begrenset adgang til innsyn i sakens dokumenter i straffesaker (jf. straffeprosessloven § 28).

"Utskrift av rettsbøker og andre dokumenter i en straffesak som retten har avsluttet behandlingen av, kan kreves av a) den fornærmede, b) etterlatte, og c) enhver annen som det har rettslig interesse for", jf. straffeprosessloven § 28 første ledd. Vilåret om "rettslig interesse" for allmennheten, innebærer at vedkommende må ha en viss tilknytning til saken, og at dokumentene må ha en aktuell interesse for vedkommende, og dette forutsetter en konkret vurdering av de aktuelle omstendigheter i den enkelte sak, se Bjerke/Keiserud: Straffeprosessloven kommentarutgave bind I (tredje utgave) side 98 følgende.

"Enhver kan kreve utskrift av en dom i en bestemt straffesak så langt som det ikke gjelder forbud mot offentlig gjengivelse av dommen, eller, dersom det gjelder slikt forbud eller utskrift nektes etter tredje ledd, innsyn i domsslutningen", og "(k)ravet kan alltid avslås hvis dommen er eldre enn fem år eller den som krever utskrift bare identifiserer dommen ved siktedes navn", jf. straffeprosessloven § 28 annet ledd første og annet punktum. Det er også slik at utskrift "skal nektes" og "kan nektes" i visse tilfelle, jf. straffeprosessloven § 28 tredje til femte ledd. Vilåret om rettslig interesse for allmennheten gjelder ikke for å gjøre seg kjent med straffedommer, men det gjelder noen andre begrensninger etter denne bestemmelsen.

"Utskrift av kjennelser i straffesaker" reguleres i forskrift om offentlighet i rettspleien § 8. Det følger av første ledd at allmennheten gis rett til utskrift av kjennelser som på ulike måter avslutter saken, og i tillegg i kjennelser om habilitet. Det heter i Justisdepartementets kunngjorte merknader til forskriften om regelen i § 8, at:

"Det er bare de kjennelser som er nevnt i første ledd som allmennheten har krav på. Med unntak av kjennelser som ..., kan domstolen imidlertid etter en konkret vurdering også gi utskrift av andre kjennelser. I praksis vil dette særlig være aktuelt for fengslingskjennelser (uthevet her). Etter de nye lovreglene kan fengslingskjennelser gjengis offentlig såfremt ikke retten uttrykkelig har besluttet det motsatte. At det ikke er noe forbud mot å gjengi dem offentlig, betyr likevel ikke at allmennheten har krav på å få utskrift. Domstolen må vurdere om det skal gis utskrift i hvert enkelt tilfelle. Mange fengslingskjennelser vil det være uproblematisk å gi utskrift av. I enkelte tilfelle kan imidlertid personvern hensyn og etterforskningshensyn tale mot at utskrift gis.

Spørsmål om innsyn i pågående straffesaker er nærmere omtalt i ..., der det for øvrig bemerkes at det er mest hensiktsmessig at innsyn i pågående straffesaker fortsatt reguleres gjennom regler gitt av riksadvokaten."

"Utskrift og utlån av dokumentene i en avsluttet straffesak" reguleres i påtaleinstruksen kapittel 4. Påtaleinstruksen gjelder påtalemyndighetens behandling av straffesaker. Politiets avgjørelse om innsyn kan påklages til overordnet påtalemyndighet.

III. Behandling av anken

Anken antas å skulle behandles etter straffeprosessloven kapittel 26 om anke over kjennelser og beslutninger. Det vises til at spørsmålet om offentlighet gjelder rettens behandling av en straffesak, og at rettslig prøvelse av begjæring om utskrift har grunnlag i straffeprosessloven § 28 sjuende ledd. Det vises for øvrig til Hov: Rettergang I Sivil- og straffeprosess side 133-134 om saksbehandlingen ved innsyn i dokumenter, og til Bjerke/Keiserud: Straffeprosessloven kommentarutgave bind I side 112 om at rettens avgjørelse etter § 28 sjuende ledd kan påkjæres (nå påankes) under henvisning til § 377, som står i kapittel 26. Lagmannsretten har full kompetanse ved overprøvingen av tingrettens beslutning om offentlighet, uten noen begrensning etter loven.

IV. Avgjørelse av anken

Lagmannsretten finner - i likhet med det tingretten forstås å ha ment - at Verdens Gang AS og journalist Hans Kringstad i VG som har begjært innsyn og rettslig prøvelse av dette, ikke skal gis innsyn i fengslingskjennelsen - unntatt slutningen som det skal gis utskrift av, men uten siktedes navn og fødselsdato. Beslutningen treffes i medhold av straffeprosessloven § 28 jf. offentlighetsforskriften § 8 om dokumentinnsyn. Begrunnelsen er i hovedsak at det etter en konkret vurdering av meroffentlighet ikke bør gis innsyn i fengslingskjennelsen ut over slutningen i anonymisert form.

Lagmannsretten finner - i likhet med det tingretten forstås å ha ment - at det skal forbyes at fengslingskjennelsen gjengis offentlig - unntatt slutningen som kan gjengis offentlig, men uten siktedes navn og fødselsdato. Beslutningen treffes i medhold av domstolloven § 130

første ledd bokstav b om helt eller delvis referatforbud. Begrunnelsen er i hovedsak at etterforskningshensyn krever at kjennelsen som er avsagt i en straffesak utenfor hovedforhandling, ikke blir offentlig gjengitt ut over slutningen i anonymisert form.

Begrunnelsen for å nekte innsyn i fengslingskjennelsen med nevnte unntak, og for å forby offentlig gjengivelse av fengslingskjennelsen med nevnte unntak, kan angis noe nærmere, og vil i utgangspunktet være sammenfallende i dette tilfellet og på dette stadiet. Straffesaken gjelder seksuelle overgrep mot barn. Mistanken gjelder handlinger av slik art og omfang, at det kan foreligge en alvorlig straffesak med et strengt straffansvar. Siktete ble pågrepet 09.11.2009. Siktelsen av 11.11.2009 gjelder tre forhold i form av seksuelle overgrep mot to forskjellige fornærmede. Siktelsen av 01.12.2009 som trer i stedet for den forrige, gjelder fem forhold i form av seksuelle overgrep mot tre forskjellige fornærmede. Det foreligger fare for bevisforspillelse, ifølge både den første og andre fengslingskjennelsen, og begrunnelsen for dette vil fremgå av disse kjennelsene. Det antas fortsatt å gjenstå betydelig etterforskning av ulik art i saken, slik det fremgår av den første og andre fengslingsbegjæringen. Hensynet til etterforskningen i saken tilsier at det vil være viktig at adgangen til innsyn i og gjengivelse av fengslingskjennelsen nektes og forbys, med unntak for slutningen i anonymisert form. Dette kan vanskelig begrunnes ytterligere nå, uten at formålet med denne vesentlige innskrenkningen av offentlighet vil bli skadelidende.

Avgjørelsen om dokumentinnsyn og referatadgang vil vare inntil retten i tilfelle bestemmer noe annet, etter begjæring fra noen eller av eget tiltak.

Resultatet vil etter dette være at anken forkastes.

V. Sakskostnader

Ankende part har tapt saken for lagmannsretten, ved at anken forkastes. Det blir derved ikke aktuelt å kunne tilkjenne ankende part erstatning av det offentlige for utgifter til advokat, etter prinsippene om sakskostnader i tvisteloven kapittel 20, se Rt-2009-973 med henvisning om dekning av sakskostnader for andre enn siktete. Det nevnes for ordens skyld at rettsgebyr ved anke over tingrettens kjennelser eller beslutninger ikke påløper i saker etter straffeprosessloven, og heller ikke vil påløpe ved anken i dette tilfellet.

Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Holgc Nilson

Stig-Ole Haug

Aksel-Bernhard Berggren

Rett avskrift

Hålogaland lagmannsrett

Solveig Kjørum